

Medicinhaveerne i Tranekær

Nyhedsbrev : Efteråret 2015

Formandens beretning:

Sæsonen 2015 er ved at gå på hæld, og det har været alle tiders sæson i Medicinhaveerne. Det ubetinget største anlægsarbejde var den lille sø i "Haven for nervesystem og bevægeapparat". Den 18. august ankom firmaet JunckerHaven med to mand, en masse sten, bassinfolie osv. Samtidig var der hver dag mindst fire fra Havegruppen, som lagde et enormt arbejde i at flytte jord, lægge grus ud, vaske sten, flytte sten, skære tørveklyner, transportere jord, lave vandløb osv. Det var et kæmpe arbejde, som blev overstået på fire plus en dag, men så var der så sandelig også lagt mange mandetimer og trætte rygge i projektet. Selv om der som det sidste er blevet lavet to broer, er projektet langt fra færdigt. Der er desværre for indeværende ikke økonomi til at videreføre vandløbet og få lavet opsamlingsdam med pumpe, så vandet kan recirkulere. Men takket være bl.a. donationer fra Fynske Bank og Foreningen Plan Danmark, blev den første del af projektet færdigt, og i oktober blev mange planter sat i jorden. De medicinske vandplanter kommer først i 2016.

Aldrig før har der været så mange besøgende i Medicinhaveerne, som i denne sommer. For en stor del har det været individuelle besøgende, men der kommer flere og flere grupper, og de tæller godt. Bjarne Møller Petersen gættede før sæsonen på, at vi ville tjene 100.000 kr. – det når vi nok ikke, men det kommer godt derop ad.

Med fire haver på hver 800 m² og et arboret er der lige nu 437 forskellige planter i Medicinhaveerne, så vi kan sagtens være stolte og jeg er ret sikker på, at vi har langt flere forskellige planter, end der er i nogen af de andre danske medicinhaveer! Takket være Ole Dues ihærdige indsats er der forklarende skilte ved samtlige planter. Det kræver ikke så lidt, at få passet alle planterne, få slået græsset og skuffet gangene, sat fælder ud for muldvarpe, guide de mange grupper og ikke mindst snakke med de besøgende. Heldigvis er der efterhånden 25 personer i Havegruppen, og uanset vejret møder der gerne 20 op hver eneste tirsdag, men der kan altid bruges flere hænder.

Helt bagerst i Medicinhaveerne ligger dephaven, hvor der står forskellige overskydende planter. Her har Peter Lollensgaard, Aage Hansen og Bent Bundgaard passet og plejet græskar, som kom op på at veje godt 50 kg. I efterårsferien var der konkurrence om de største og de sjoveste græskar, men der var ingen udefra, der meldte sig med græskar. Vores egen pyntede nu heldigvis godt.

Gennem hele sommeren har Ole Jacobsen og Lene Anker arbejdet ihærdigt på en helt ny hjemmeside, og i begyndelsen af oktober blev den offentliggjort. Den er flot, den er overskuelig og den indeholder de relevante oplysninger. Se den selv på www.medicinhaveerne.dk og følg også Medicinhaveerne uge for uge på www.facebook.com/medicinhaveerne

Vi håber at se mange medlemmer til vinterens arrangementer.

Helle Ravn

AKTIVITETER

Onsdag d. 18 november kl. 19.00 i Beboerhuset i Tranekær

Biolog Preben Nielsen, Kerteminde.

"Alkohol og Planter"

Alkoholens historie er tæt knyttet til urtesnapsen. Med alkohol kan der udtrækkes både smagsstoffer og medicinske præparater af planter, og i foredraget bliver der en biologisk og kemisk indgangsvinkel til planterne og alkoholen. Aftenen kommer også til at handle lidt om mjødbrygning og urters medicinske virkning, herunder deres historiske anvendelse (læs løgnhistorier). Som noget helt specielt bliver smagsprøver på forskellige urtesnaps, som alle er lavet på planter, som findes i Medicinhaveerne. Pris 30 kr. for medlemmer og 50 kr. for ikke medlemmer. Der kan max. være 50 deltagere. Tilmelding er nødvendig på helleravn@gmail.com eller tlf. 62501441.

MISTELTEN.: Overtro og lægekunst

Både Cæsar (100-44 f.kr.) og Plinius den ældre (23-79) har berettet om misteltenens betydning for folkeslagene i Gallien og England før romerne påtvang dem deres kultur.

Gallernes præster, druiderne, var højt respekteret og besad de absolut højeste poster i samfundet, fordi de var folkets vise mænd og kvinder. De skulle være 21 år før de kunne begynde på den 19 år lange grunduddannelse. Efter yderlig 9 års træning og oplæring, kunne de dygtigste blive druider, som ikke alene tog sig af alle religiøse spørgsmål og ofringer, men tillige fungerede som læger, dommere, lærer, spåmænd og troldmænd. Mistelten brugt som lægemiddel og trylledrik.

Misteltenes bær modner ved årets udgang, symbol på lysets tilbagevenden og frugtbarhedssymbol i forbindelse med solhvervsfesten. I Middelalderen og langt op i 1900 tallet er mistelten brugt mod epilepsi ("når planten ikke faldt ned, ville patienten heller ikke"), samt mod svimmelhed, vattersot, lungesot, astma og nervøse lidelser. Bruges stadig i nogle lande mod forhøjet blodtryk åreforkalkning, klimakterieproblemer, nervesygdomme og kræft

I den nordiske mytologi er mistelten kendt fra sagnet om Balders død. En vandrehistorie. Myter og gode historier giver ofte forklaring på det overnaturlige.

Mistelten *Viscum album* tilhører Misteltenfamilien (Viscaceae) Oprindelig vildtvoksende i Danmark. Mistelten er udbredt på vedplanter som æble, paradisæbler, røn, tjørn, lind og poppel. Mistelten er en delvis hængende stedsegrøn busk, nærmest kugleformet, indtil 1 meter i diameter. Fra en kort, stammeagtig hovedakse dannes et skudsystem af gaffeldelte, grønne assimilerende skud.

Bladene er næsten siddende, omvendt æg- til spatelformede, 3-5 cm lange og bliver 13 måneder gamle. Gaffelleddet ender med en kort blomsterstand.

Mistelten er tvebo, planten bærer altså kun et køn. Mistelten blomstrer tidligt fra februar og til slutningen af april. Hun- og hanblomsterne er små, gule til gulgrønne. Hunblomsterne er oversædige og 4-tallige. Hanblomster er størst. Frugten er et bær, grøn, bliver ved modningen hvid. Den indvendige side forslimer og bliver meget klæbrig. Mistelten er en halvsnylter og busk, som ved hjælp af rhizon- eller rodagtige strenge er fæstnet til og vokser på vedplanter.

Formering

Frø sås på vækstkraftige ikke for tykke grene, ved at stryge frøene på barklaget, eller placeres i grenvinkler, trykkes let på plads. Frøene skal sås umiddelbart efter modning sidst i marts-april. Frøene må ikke opbevares i mørke, spireevnen forsvinder efter 5-6 dage. Så et større antal frø for at sikre hun- og hanplanter, der er 2-3 gange så mange hun- som hanplanter. Under spiringen bøjer kimstængelen mod værtsplanten. Kimplanten overvintrer og trænger herefter igennem barklaget ind til veddet. Vækstblade efter 3-4 år. Efter 10 år 80-100cm stor busk med hvide bær på hunplanterne.

J.P.

Druider ved Stonehenge

Når det er jul må man kysse under misteltenen.

ÆGTE KASTANIE, *Castanea sativa*

Ægte kastanje er et almindeligt træ i Sydeuropa, men det er på sin absolutte sydgrænse i Danmark. Den kan blive meget gammel og i Sydeuropa kan det blive op til 30-40 meter med en meget bred krone. Barken er dybt furet, og bladene er lancetformede, savtakke-ede og skinnende grønne. I begyndelsen af juni kommer de markante lange og hvidgule hanblomster. Frøstandene er stærkt piggede, og inden i dem ligger der gerne to kastanjer. I gode somre sætter de også i Danmark glimrende spiselige kastanjer i modsætning til dem, der sælges i danske butikker. Men lugten af danske, ristede kastanjer er den samme, som lugten på en kold efterårsdag i en sydeuropæisk by!

Ægte kastanje indeholder garvestoffer, plastokinoner og slim. Te lavet på bladene bruges mod kighoste og bronkitis, da teen opstrammer slimhinder og lindrer hoste. Bladene bruges også til behandling af lette smerter nederst i ryggen.

ÆGTE KASTANJER PÅ LANGELAND

I de langelandske skove, i gamle haver og helt specielt i Tranekær og Tranekærs nære omgivelser står der temmelig mange ægte kastanjetræer. På spørgsmålet "Hvorfor er der så mange ægte kastanjer på Langeland?" svarede Tranekærs forhenværende skovrider H. Staun "Det skyldes to skøre skovridere".

Da Tranekær Slotspark blev lagt om i 1888, blev der plantet fritstående grupper af træer, bl.a. bøg, eg og ægte kastanjer. De strenge vintre i begyndelsen af 1940-erne fik flere af kastanjerne til at gå ud, især fordi barken er så furet og løs. Tranekærs daværende skovrider E. St. Fløytrup var meget optaget af ægte kastanjer, og af de overlevende træer, tog han derfor frø, som blev sået og opformeret. De blev plantet forskellige steder på øen, bl.a. i Vester Stigtehave og i hans have i Slotsgade.

Næsten alle de øvrige ægte kastanjer i Tranekær-området har hans efterfølger skovrider H. Staun stået for at få plantet, blandt andet i Bammeskov og flere andre steder i skovene. De fem ved godskontoret i Tranekær har Staun plantet med egen hånd, og de har udviklet sig meget smukt.

Øens flotteste kastanjetræ står midt i græsplænen ved Skrøbelevgård. Måske er det den flotteste i landet - den er 1½ m i omkreds.

Den ældste står i haven ved Rudkøbing Apotek. Den regnes til at være omkring 300 år gammel, og bærer mange gode spisekastanjer. Flere gange er toppen knækket af, men hver gang skyder det igen.

Ved gravkapeller i parken ved Skovsgaard står en nyere cirka 10 meter høj kastanje, som udvikler sig flot. Da parken blev renoveret omkring 1980, stod der en gammel, som blev fældet. Heldigvis skød den fra roden, og det er dette rodsrud, som står der i dag. I det hele taget er ægte kastanje villig til at lave stødsrud.

Af øvrige ægte kastanjer kan nævnes nogle ved skovridergården i Ravnebjerg, et større stykke i "Skovhaven på Nordlangeland", i en villahave på Jens Winthersvej i Rudkøbing og i Bønneløkke skov.

H.R.

